

ქეთი ჯიჯიშვილი
პოლიტიკის დოქტორი,
ახალი უმაღლესი სასწავლებელი-ნიუნის
აფილირებული პროფესორი

სოფიო გორგილაძე
სტუ-ს დოქტორანტი

დონალდ ტრამპი და საარჩევნო მანიპულაციები

ანოტაცია

ამერიკული პრეზიდენციალიზმის ისტორიაში რთულია მოიძებნოს მსგავსი წინააღმდეგობებით აღსავსე, მკვეთრად განსხვავებული მოსაზრებები და პოზიციები, როგორც დონალდ ტრამპის მიმართ არის. დონალდ ტრამპი არის პირველი პრეზიდენტი, რომელსაც არჩევნებში გამარჯვებამდე, არც ერთ პოლიტიკურ თუ ადმინისტრაციულ თანამდებობასთან არ ჰქონია შეხება. მისი უშუალო პოლიტიკური საქმიანობა, პირდაპირ თეთრი სახლიდან დაიწყო. აშშ-ის პრეზიდენტთა ჩამონათვალში ტრამპი პირველია, ვის წინააღმდეგაც სისხლის სამართლის საქმე აღძრეს.

სკვანძო სიტყვები: სოციალური ქსელები, ფეისბუქი, ტვიტერი, ინსტაგრამი, აპლიკაცია, საარჩევნო პროცესი, სოციალური მედია, პოლიტიკური მანიპულაცია.

დონალდ ტრამპი და საარჩევნო მანიპულაციები

შეიძლება ითქვას, რომ ამერიკა, სამოქალაქო ომის შემდეგ, ორ ბანკად, ისე გახლეჩილი არასდროს ყოფილა, როგორც ტრამპის საპრეზიდენტო არჩევნებისას. ეს ხმაური, განსაკუთრებით, თვალშისაცემია 2024 წლის არჩევნების წინა პერიოდში. თითქოსდა ლოგიკას არის მოკლებული, ის ფაქტი, რომ რესპუბლიკურმა პარტიამ კანდიტადად ოფიციალურად წარადგინა პიროვნება, რომლისთვისაც მძიმე დანაშაულზე წაყენებულ ბრალულობათა რაოდენობა 91-ს აღწევს, მათ შორის, **მწერალ ელიზაბედ ჯინ კეროლის სექსუალური შევიწროვებისათვის დონალდ ტრამპს დაეკისრა 3 მილიონი დოლარი, ჯარიმის სახით – 65 მილიონი, ხოლო თადლი-ტობისთვის 454.2 მილიონი დოლარის გადახდა (<https://www.alia.ge/thu-trampma-gaimarjva-totalitarizms-daamqharebs-amerikashi-da-evropas-moutsevs-sam-totalitarul-sakhelmtsiphosthan-pirispir-darchena-soso-tsintsadzis-politikuri-prognozebi/>).**

დონალდ ტრამპს სასამართლო პროცესების წაგებამ ვერ შეუშალა ხელი, რომ აშშ-ის შტატების პრაიმერიზი და კოკუსები პირწმინდად მოეგო. მან მხოლოდ ვერმონტის შტატსა და ვაშინგტონის ოლქში წააგო, სადაც ტრადიციულად „დემოკრატების“ მომხრეები ცხოვრობენ: ამერიკის პოლიტიკური ელიტა – სახელმწიფო მოხელეები და ინტელიგენცია.

ამგვარი წინასაარჩევნო პოლიტიკური პროცესები გასაგები გახდება, თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ ტრამპს ძალიან ერთგული მხარდამჭერები ჰყავს, რომელთაც აშშ-ში უწოდებენ „მეგა ამომრჩევლებს“ – დაბალი და საშუალო განათლების ადამიანები, უმეტესად პროვინციიდან. ისინი არ თმობენ იმ კონსერვატიულ ტრადიციებსაც კი, რომელიც უკვე ანაქრონიზმად არის ქვეული ყველა ცივილიზებულ ქვეყანაში: მისტირიან დონალდ რეიგანის დროინდელ ამერიკას, რომელიც მსოფლიოს აზანზარებდა, რომელმაც შეძლო სსრკ-ის დაშლა და ევროპა გავლენის სფეროდ გახდა. პარადოქსია, მაგრამ ფაქტი, რომ ემიგრანტი მექსიკელებიც კი მხარს უჭერენ ტრამპს, ვინც მექსიკასთან კედელი ააშენა და საიმიგრაციო კანონი გაამკაცრა. მექსიკელები ახდენენ ნატურალიზაციას და აშშ-ში ცხოვრებისა და არჩევნებში მონაწილეობის უფლებას სასა-

მართლოს გზით აღწევნ. მათი რიცხვი ამერიკელი ექსპერტების პროგნოზით, წლის ბოლოს 12 მილიონს მიაღწევს.

ტრამპის ამომრჩევლებთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია ის, რომ „რესპუბლიკელები“ ისტორიულად, „დემოკრატებთან“ შედარებით, უფრო მეტი აქტიურობით გამოირჩეოდნენ. ამის საილუსტრაციოდ შეიძლება მოვიყვანოთ 1976 წლის აშშ-ს საპრეზიდენტო არჩევნები, რომელშიც მოქმედი პრეზიდენტი ჯიმი კარტერი და „რესპუბლიკელი“ რონალდ რეიგანი იყრიდნენ კენჭს,

ბოლო რეიტინგით რეიგანს კარტერი უსწრებდა და მას გამარჯვების დიდი შანსი ჰქონდა, მაგრამ კარტერის მომხრე ინტელექტუალი დემოკრატები არჩევნების დღეს უამინდობის გამო არ წავიდნენ არჩევნებზე, ხოლო რეიგანის მხარდამჭერი კონსერვატორები სრულად იყვნენ მობილიზებული იმ ქალაქებშიც, სადაც ავდარი იყო. სწორედ ამ ქალაქებში მიღებული ხმებით მოიგო არჩევნები რეიგანმა და აშშ-ს სახელმწიფოს სათავეში მოვიდა, არა მხოლოდ აშშ-ის, არამედ, უახლოეს მსოფლიო ისტორიაში ერთ-ერთი გამორჩეული და საუკეთესო პრეზიდენტი.

ფანატიზმამდე მისული ამომრჩევლისათვის ტრამპი რესპუბლიკური პარტიის ცენტრია, ყველა დანარჩენი კი მის გარშემო ორბიტაზე მოძრაობს. ისინი რესპუბლიკურ პარტიას ორ ნაწილად ჰყოფენ: 45-ე პრეზიდენტის ერთგულებად და „მხოლოდ სახელით რესპუბლიკელებად“ (RINO – Republican In Name Only). RINO-ს იარლიყი ტრამპის მოგონილი არ არის. აღნიშნული ტერმინით ჯერ კიდევ 1990-იან წლებში იმ კონსერვატორებს მოიხსენიებდნენ, რომლებსაც სხვადასხვა პოლიტიკურ საკითხში საკმარისად მყარი კონსერვატიული შეხედულებები არ ჰქონდათ. თუკი რესპუბლიკელი ემორჩილება ტრამპის ნებას და მისი ერთგულია, ის «ნამდვილი რესპუბლიკელია», წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი RINO-ს გზას ადგას.

ამომრჩევლებში ტრამპის ასეთი პოპულარობა რამდენიმე ფაქტორითაა განპირობებული. მათ შორის ერთ-ერთი უმთავრესი არის ტრამპის მიერ სოციალური ქსელების აქტიურად გამოყენების პრაქტიკა. სოციალური მედიით მანიპულირება მოიცავს ტექნიკურ ქმედებათა მთელ სერიას, სადაც ბოროტად იყენებენ, სოციალური მედიის ალგორითმებს საზოგადოებრივი აზრის მანიპულირებისთვის.

სოციალური ქსელის გავლენის საილუსტრაციოდ საკმარისია ითქვას, რომ მსოფლიოში სოციალური ქსელების აქტიურ მომხმარებელთა რიცხვი დაახლოებით 3,43 მილიარდი ადამიანია. ეს დედამიწის მთელი მოსახლეობის დაახლოებით 43 %-ს შეადგენს.

თანამედროვე გლობალურ პროცესებში სოციალური მედია გადაიქცა არამარტო თავისუფალი კომუნიკაციის და ინფორმაციის გაცვლის, არამედ პოლიტიკური გავლენებისათვის ბრძოლის არეალად.

საინფორმაციო ტექნოლოგიებით, კერძოდ, სოციალური მედიის პლატფორმების მოხმარებით გამოირჩევა აშშ-ს ექს პრეზიდენტი დონალდ ტრამპი. ის თავისი საარჩევნო პერიოდის ეტაპებზე სხვადასხვა ტიპის აქტიურობით მიმართავდა სოციალური მედიით მანიპულირების ტექნოლოგიებს, რაც პირდაპირ აისახებოდა კამპანიის შედეგებზე.

ტრამპი, ყველაზე აქტიურად, სოციალურ ქსელებს პირველი საარჩევნო კამპანიის დროს, 2015-2016 წლებში იყენებდა. ამომრჩევლებში სასურველი ფსიქოლოგიური განწყობების შექმნის მიზნით, ბრიტანულმა მონაცემთა საკონსულტაციო ფირმამ „კემბრიჯ ანალიტიკამ“, რომელიც ამ პერიოდისათვის ტრამპისათვის მუშაობდა, მთავარი სოციალური ქსელის „ფეისბუქი“-ის 50 მილიონი მომხმარებლის მონაცემები უკანონოდ გამოიყენა ტრამპის სასარგებლოდ.

ეს არ იყო ამ კომპანიის მიერ ფეისბუქის მეშვეობით საარჩევნო კამპანიის მანიპულირების პირველი შემთხვევა. ცოტა ხნით ადრე, 2014 წ. ფეისბუქმა საბჭოთა კავშირში დაბადებულ მკვლევარს, კემბრიჯის უნივერსიტეტის ფსიქოლოგიის პროფესორს, 32 წლის ალექსანდრ კოგანს, უფლება მისცა შეეგროვებინა სოციალური ქსელის ასეულობით ათასი მომხმარებლის პერსონალური მონაცემი და გამოეყენებინა მეცნიერის მიერ შექმნილი აპლიკაცია – „ეს არის შენი ციფრული ცხოვრება“. აპლიკაცია მომხმარებელს სთავაზობდა ე.წ. პიროვნების ტესტს, რომლის სანაცვლოდ აპლიკაცია შეაგროვებდა მონაცემებს მომხმარებელთა ადგილსამყოფელის, მეგობრები-

სა და ფეისბუქზე მათი „მოწონებების“ შესახებ. კოგანის განცხადებით, მას აღნიშნული ტესტი ფეისბუქ მომხმარებლების ონლაინ ქცევის შესასწავლად სჭირდებოდა.

პროფესორმა კოგანმა, შეგროვებული მონაცემები გაუზიარა საკონსულაციო ფირმას „კემბრიჯ ანალიტიკას“, რომელიც New York Time-ის და The Observer-ის ცნობით, იმ დროისთვის დონალდ ტრამპის წინასაარჩევნო კამპანიისთვის მუშაობდა. მომხმარებლების მონაცემების შეგროვებით მათ მიეცათ მოქმედების ისეთი სტრატეგიის შექმნის საშუალება, რომელიც, გარკვეულწილად, არჩევნების შედეგებზე ზეგავლენას იქონიებდა. ამ ქმედებით პროფესორმა დაარღვია კომპანიის რეგულაციები, რადგან მას არ ჰქონდა უფლება, აპლიკაციის საშუალებით მოპოვებული მილიონობით პერსონალური ინფორმაცია გადაეცა მესამე პირისთვის და აპლიკაციის მიღმა გამოეყენებინა. ფეისბუქმა დარღვევა აღმოაჩინა და „კემბრიჯ ანალიტიკას“ მოსთხოვა წაეშალა მონაცემები და საერთოდ გაუქმა „კემბრიჯ ანალიტიკას“ და პროფესორ კოგანს ანგარიშები. როგორც The New York Time-ს წერს, Cambridge Analytica-ს ამ მონაცემებზე წვდომა 2016 წლის ამერიკის საპრეზიდენტო არჩევნების დროსაც ჰქონდა, თუმცა, თავად Cambridge Analytica-ში The New York Time-ის ბრალდებებზე აცხადებენ, რომ მომხმარებლების მონაცემები 2016 წლის საპრეზიდენტო კამპანიაში არ გამოუყენებიათ.

მონაცემებით მანიპულირების გარდა, „კემბრიჯ ანალიტიკა“ ტრამპის საარჩევნო პროცესში სხვა მეთოდებსაც მიმართავდა. კომპანიის ხელმძღვანელი, ალექსანდრე ნიქსი ბრიტანეთის „მეოთხე არხის“ ჟურნალისტთან საიდუმლო შეხვედრის ჩანაწერში აღიარებს, რომ „კემბრიჯ ანალიტიკა“ დონალდ ტრამპის საარჩევნო გუნდს დაეხმარა გამარჯვებაში. მას საარჩევნო პროცესის კამპანიის წარმართვა შეუძლია ისე, რომ არ დარჩეს არანაირი კვალი და ასახელებს იმ საშუალებებს, რომლითაც მას პოლიტიკოსის პიარკამპანიაში ჩარევა შეუძლია, კონკრეტულად, ე.წ. ფიქტივების შექმნა, შემდეგ კი მომხმარებლის მიერ მოპოვებული მონაცემების მიხედვით იმ სეგმენტზე განაწილება, რომელსაც საკითხის მიმართ ყველაზე მაღალი სენსიტიურობა ექნებოდა. „ჩვენ ჩავატარეთ ყველანაირი მიზნობრივი კვლევა. ვხელმძღვანელობთ ციფრულ და სატელევიზიო კამპანიას, ხოლო მომხმარებლის მონაცემები ამ სტრატეგიისთვის ინფორმაციის წყარო იყო,“ – აღნიშნავს ნიქსი ვიდეოში.

გარდა ამისა, ნიქსი იმ მეთოდებსაც ასახელებს, რომლითაც კომპანიას შეუძლია პოლიტიკოსის გამოჭერა, კონკრეტულად, ქრთამის შეთავაზების ან ესკორტის გოგონების გამოყენების შემთხვევებით. პოლიტიკოსებზე ინფორმაცია „არ არის აუცილებელი იყოს სიმართლე. საჭიროა, რომ უბრალოდ იყოს დამაჯერებელი“ (ჩხიკვაძე, 2018).

ჩანაწერში ნიქსი აღიარებს, რომ სწორედ ასეთი მიდგომის შედეგია ის ფაქტი, რომ დონალდ ტრამპმა არჩევნებში ჰილარი კლინტონს მოუგო.

ტრამპს, მეორე ვადით, კენჭისყრის კამპანიის დროს დასაწყისში დროებით დაუბლოკეს Twitter-ის, Facebook-ისა და Instagram-ის ანგარიშები. ეს გადაწყვეტილება კომპანიამ მას შემდეგ მიიღო, რაც ტრამპის მომხრეები კაპიტოლიუმის შენობაში შეიჭრნენ და სხდომა ჩაშალეს. ამ დღეს მომხდარ დაპირისპირებებს 5 ადამიანი ემსხვერპლა. აღნიშნული მოვლენების პარალელურად, მას შემდეგ, რაც ტრამპის ტვიტერის ანგარიშს მოეხსნა კაპიტოლიუმში მომხდარი არეულობის გამო 12-საათიანი ბლოკი, ტრამპმა ტვიტერზე კაპიტოლიუმში შეჭრილებს მგზნებარედ მიმართა და მათ „დიდი პატრიოტები“ უწოდა და აღნიშნა: „**75 000 000 დიად ამერიკელ პატრიოტს, რომლებმაც ხმა მომცეს, უპატივცემულოდ და უსამართლოდ არანაირად, არანაირი ფორმითა და გზით არ მოექცევიან!!!**“ (ბურდული, 2021). პრეზიდენტის ეს განცხადება ტვიტერის ადმინისტრაციამ მიიღო, როგორც მინიშნება იმაზე, რომ ტრამპი არ გეგმავდა ძალაუფლების წესითა და რიგით გადაცემას, ამიტომ 2021 წლის 9 იანვარს დონალდ ტრამპს სამუდამოდ გააუქმეს ტვიტერის ანგარიში, თავად აშშ-ის ყოფილმა პრეზიდენტმა, საპრეზიდენტო არჩევნების შედეგების უკანონოდ შეცვლის მცდელობის ბრალდებით დაახლოებით 20 წუთი გაატარა ჯორჯიის შტატის ქალაქ ატლანტის

ფულტონის ოლქის საპატიმროში, ტრამპს ციხეში ანაბეჭდები აუღეს, შეუვსეს პატიმრის ანკეტა და მიანიჭეს პატიმრის ნომერი P01135809, რის შემდეგაც, შეთანხმების საფუძველზე, ტრამპი 200 000 აშშ დოლარის ოდენობის გირაოს სანაცვლოდ გაათავისუფლეს.

პრეზიდენტ ტრამპის ანგარიშების დაბლოკვის შესახებ, სოციალური ქსელების გადაწყვეტილებამ, ახალი ძალა შთაბერა დისკურსებს სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების რეგულაციებთან დაკავშირებით. დონალდ ტრამპ ჯუნიორმა, პრეზიდენტ ტრამპის შვილმა, 9 იანვარს გამოაქვეყნა ტვიტი: „აიათოლას (აიათოლა ხომეინი – ირანის პოლიტიკური და სულიერი ლიდერი) და ბევრ სხვა დიქტატურულ რეჟიმს შეუძლია ჰქონდეს ტვიტერი, მიუხედავად იმისა, რომ ემუქრებიან გენოციდით ქვეყნებს და კლავენ ჰომოსექსუალებს და ა.შ... ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის ანგარიში უნდა იყოს შეჩერებული. მაო იამაყებდა თქვენით“ (ბურდული, 2021).

თანამედროვე ეტაპზე, 2024 წელს, როდესაც დონალდ ტრამპი კვლავ იყრის კენჭს, აშშ-ის 27-ე პრეზიდენტის პოსტისათვის. **ტრამპს** 2-წლიანი შეჩერების შემდეგ, Twitter-ის ანგარიში კვლავ აღდგენილი აქვს. სოციალური ქსელის ახალი მფლობელის, ილონ მასკის მიერ ჩატარებულ გამოკითხვაში, სადაც 15 მილიონი ადამიანი მონაწილეობდა, 52%-მა ყოფილი პრეზიდენტის ანგარიშის აღდგენას დაუჭირა მხარი (<https://on.ge/story/111972>); თუმცა პრეზიდენტობის კანდიდატი უკვე ნაკლებად გეგმავს გაუქმებულ სოციალური ქსელში დაბრუნებას. ამ ეტაპზე, მას ურჩევნია დარჩეს თავის სოციალურ ქსელ Truth Social-ზე, რომელიც შეიქმნა 2021 წლის 6 იანვრის მოვლენებისას ტრამპის ანგარიშის დაბლოკვის საპასუხოდ. ამასთანავე ექსპრეზიდენტმა განაცხადა, რომ მიესალმება მასკის მიერ კომპანიის 44 მილიარდ დოლარად შეძენას. ფეისბუქსა და ტვიტერთან ასეთი დამოკიდებულების შედეგიც სახეუა – ანგარიშის დაბლოკვამდე ტრამპის ანგარიშს 88 მილიონზე მეტი გამომწერი ჰყავდა, აღდგენის შემდეგ კი ეს რიცხვი ჯერჯერობით 100000-ს უტოლდება. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ბევრი მომხმარებელი ტექნიკური ხარვეზის გამო ვეღარ იწერს აღდგენილ ანგარიშს.

აღნიშნული ფაქტი მიანიშნებს, რომ სოციალურმა ქსელებმა და განსაკუთრებით Facebook-მა და Twitter-მა. უდიდესი მნიშვნელობა შეიძინა საინფორმაციო სამყაროში, არა მხოლოდ როგორც ინფორმაციის გავრცელების ყველაზე სწრაფმა და იოლმა საშუალებამ (<https://www.youtube.com/watch?v=HOLCFyLM1zQ>), არამედ როგორ ელექტორატზე მანიპულირებისა და ამომრჩეველთა განწყობების შექმნის ტექნოლოგიურმა მექანიზმებმა. ამიტომაც ჰელფორდ მაკინდერის ცნობილი ფორმულის პერიფრაზას თუ მოვახდენთ, ვინც ფლობს სოციალურ ქსელებს, ფლობს და მართავს ადამიანების ყურადღებას, ხოლო ის, ვინც ფლობს და მართავს ადამიანების ყურადღებას, ფლობს და მართავს მსოფლიოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <https://www.alia.ge/thu-trampma-gaimarjva-totalitarizms-daamqharebs-amerikashi-da-evropas-moutsevs-sam-totalitarul-sakhelmtsiphosthan-pirispir-darchena-soso-tsintsadzis-politikuri-prognozebi/>, **უკანასკნელად ნანახია 25.04.24.**
2. Social media – Statistics & Facts, https://www.statista.com/topics/1164/social_**უკანასკნელად ნანახია 25.04.24.**
3. ბიძინაშვილი, ნ. (21.03.2018). როგორ გამოიყენეს ფეისბუქის მილიონობით მომხმარებლის მონაცემი ტრამპის კამპანიისთვის, <https://netgazeti.ge/news/261700/>, **უკანასკნელად ნანახია 25.04.24.**
4. ჩხიკვაძე, ა. (2018). ფეისბუქი, კემბრიჯ ანალიტიკა და მონაცემთა მანიპულაცია, 20.03. 18. <https://www.amerikishma.com/a/cambridge-analytica-and-facebook-data-bridge-/4307524.html>, **უკანასკნელად ნანახია 25.04.24.**
5. ბურდული, ა. (01.09.21). დაბლოკილი პრეზიდენტი და მისი პასუხი – სიტყვის თავისუფლება თუ ქაოსი?, <https://www.radiotavisupleba.ge/a/31039906.html>, **უკანასკნელად ნანახია 25.04.24.**
6. <https://on.ge/story/111972>-დონალდ-ტრამპის-twitter-ის-ანგარიში-აღდგა-თუმცა-ის-პლატფორმაზე-დაბრუნებას-არ-აპირებს), **უკანასკნელად ნანახია 25.04.24.**
7. <https://www.youtube.com/watch?v=HOLCFyLM1zQ>, მარკ ცუკერბერგის საჯარო მოსმენა ამერიკის კონგრესზე, **უკანასკნელად ნანახია 25.04.24.**